

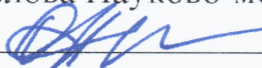
**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ УКРАЇНИ**

**ТРЕНЕРСЬКИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ХОРЕОГРАФІЇ І ТАНЦЮВАЛЬНИХ ВИДІВ СПОРТУ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
(протокол № 10 від 29.08.2025 р.)

Голова Науково-методичної ради

 Оксана ШИНКАРУК

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОСНОВИ СТВОРЕННЯ СЦЕНІЧНОГО ОБРАЗУ**

статус навчальної дисципліни: вибіркова

код вибіркової навчальної дисципліни в загальноуніверситетському

каталозі вибіркових навчальних дисциплін ВД430

мова навчання: українська

Київ - 2025

РОЗРОБНИК:

Верховенко Ольга Анатоліївна, кандидат мистецтвознавства, старший викладач кафедри хореографії і танцювальних видів спорту,
overkhovenko@uni-sport.edu.ua

РЕКОМЕНДОВАНО:

Кафедрою хореографії і танцювальних видів спорту
(засідання кафедри, протокол № 1 від 27.08.2025 р.)

Завідувач кафедри _____ канд. фіз. вих. і спорту, Ігор СОРОНОВИЧ

ПОГОДЖЕНО:

Начальник

навчально-методичного відділу _____ Ольга Д'ЯЧЕНКО

Начальник відділу забезпечення
якості вищої освіти _____

Сергій ПОПОВИЧ

Анотація навчальної дисципліни. Обсяг дисципліни – 3 кредити ECTS. Основні теми: сценічний образ і його складові: акторська майстерність, костюм, грим, зачіска тощо.

Дисципліна «Основи створення сценічного образу» є важливою фаховою дисципліною для майбутніх спортсменів, артистів балету, викладачів, режисерів-хореографів, балетмейстерів.

Підсумкова оцінка формується з урахуванням результатів поточного контролю та заліку.

Abstract of the discipline. The scope of the discipline is 3 ECTS credits. Main topics: stage image and its components: acting, costume, thunder, hairstyle, etc.

The discipline "Fundamentals of Creating a Stage Image" is an important professional discipline for future athletes, ballet dancers, teachers, directors-choreographers, ballet masters.

The final assessment is formed taking into account the results of current control and assessment.

Мета навчальної дисципліни – формування здатності до застосування у професійній діяльності набутих знань з питань опанування основ створення сценічного образу: акторською майстерністю, мистецтвом гриму, зачіски, підбором костюмів тощо.

Обсяг навчальної дисципліни – 3 кредити ЕКТС, які розподіляються у годинах:

Форми навчання	Види навчальних занять				Самостійна робота	Разом
	лекції	лабораторні	практичні	семінарські		
Денна	0	0	36	0	54	90
Заочна	0	0	12	0	78	90

Статус навчальної дисципліни: вибіркова.

Передумови для вивчення навчальної дисципліни: вивчення навчальної дисципліни ґрунтується на знаннях, уміннях та навичках, сформованих у процесі опанування базових навчальних дисциплін відповідної спеціальності.

Програма навчальної дисципліни.

Тематичний план навчальної дисципліни

Номер і назва теми	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		л.	прак.	с. р.		л.	прак.	с. р.
Тема 1. Роль артистизма і сценічності в створенні сценічного образу.	5		2	3	5			5
Тема 2. Робота над створенням сценічного образу.	5		2	3	5			5
Тема 3. Робота над реалізацією сценічного образу засобами акторської майстерності..	5		2	3	5		1	4
Тема 4. Визначити характери персонажів.	5		2	3	5		1	4
Тема 5. Визначити зовнішній вигляд персонажів.	5		2	3	5		1	4
Тема 6. Розподіл ролей танцюючих акторів.	6		2	4	5		1	4
Тема 7. Робота над створенням костюмів.	5		2	3	5		1	4
Тема 8. Грим як складова в створенні сценічного образу.	5		2	3	5		1	4
Тема 9. Зачіска як складова в створенні сценічного образу.	5		2	3	5		1	4

Тема 10. Визначити елементи дії, середовища, оформлення або окремих предметів, які можуть виконувати функцію художнього образу, що розкриває сутність видовища.	7		4	3	7		1	6
Тема 11. Репетиційна робота з застосуванням всіх опанованих компонентів.	33		12	21	33		3	30
Тема 12. Практичний показ спортивного видовища.	4		2	2	4		1	3
Всього	90		36	54	90		12	78

Зміст навчальної дисципліни за темами

Тема 1. Роль артистизма і сценічності в створенні сценічного образу.

Акторське мистецтво, тобто ігрове перевтілення людини в якійсь інший людській, тваринний чи навіть предметний образ – одна з найдавніших форм культури і мистецтва. Виконавська творчість – це мистецтво створення сценічних образів. Важливим чинником специфіки виконавської творчості є те, що акторський процес утворення образу драматургічного персонажа відбувається на очах у глядача в неповторну мить сценічної, або екранної самореалізації і кожен наступний виступ, або знімальний дубль усе одно буде мати особливі, неповторні риси, адже мистецтво актора має за матеріал його власну фізичну природу, емоційні стани, психологічну діяльність, а вони не просто надзвичайно мінливі, але й знаходяться в постійному русі, в стані постійних змін у часі та просторі.

Тема 2. Робота над створенням сценічного образу.

Актору, що працює над створенням сценічного образу, необхідно тією чи іншою мірою бути «психологом», тобто розібратися у внутрішньому світі тої

діючої особи, яку він збирається грати. Тобто, актор має усебічно розвиватися. Граючи роль актор повинен знати про коло інтересів його героя, його діяльність, його світогляд. Засобом для створення сценічного образу є ми самі, наше тіло, наше обличчя, очі, весь наш фізичний (тілесний) апарат, а також наші думки і почуття, для вираження яких цей апарат служить. Вся підготовча робота зводиться до того, щоб навчитися вільному (не напруженому), правдивому, природному перебуванню на сцені в запропонованих обставинах.

Тема 3. Робота над реалізацією сценічного образу засобами акторської майстерності..

Ця тема реалізовується двома паралельними взаємодоповнюючими напрямками:

- системне опанування акторсько-пластичними тренінгами;
- робота режисера-хореографа з танцюючими акторами під час репетиції.

Тема 4. Визначити характери персонажів.

Ця тема реалізовується двома паралельними взаємодоповнюючими напрямками:

- системне опанування акторсько-пластичними тренінгами;
- робота режисера-хореографа з танцюючими акторами під час репетиції.

Тема 5. Визначити зовнішній вигляд персонажів.

Робота режисера-хореографа з танцюючими акторами під час репетиції.

Тема 6. Розподіл ролей танцюючих акторів.

Розподіл ролей – відповідальний, серйозний і навіть вирішальний момент у роботі над спортивним заходом. Безумовно, правильний розподіл ролей забезпечує постановці не лише успіх, а й створює повноцінні, цікаві творчі умови для роботи.

Влучне входження в ролі є найкращим засобом донесення до глядача задуму режисера-хореографа. Тому, розподіляючи ролі, необхідно враховувати такі позиції:

- внутрішні дані танцюючого актора (емоційність і якість темпераменту, інтелект, життєвий досвід, культурний рівень, фантазію й уяву, відчуття гумору, здатність до характерності);

- зовнішні дані танцюючого актора (фактура – побудова тіла);

- ступінь й особливості майстерності танцюючого актора у рухах;

- сполучення акторських індивідуальностей із матеріалом ролі й режисерським задумом.

Ця необхідність виникає внаслідок того, що перевтілення актора у сценічний образ має відповідати соціальним, індивідуальним, зовнішнім і внутрішнім рисам, притаманним дійовій особі.

Тема 7. Робота над створенням костюмів.

Сценічний костюм є невід'ємною складовою сценічного образу, оскільки він візуально передає інформацію про персонажа, епоху, місце дії та соціальний статус, допомагаючи актору створити цілісний образ для глядача. Він поєднує в собі естетичну функцію (створення привабливого вигляду) та

функцію комунікації (передачу інформації), а його композиція залежить від ролі, стилю вистави та ідейного задуму. Функції сценічного костюма в формуванні образу.

Тема 8. Грим як складова в створенні сценічного образу.

Робота над гримом – це робота над однією із складових частин художнього образу.

На мистецтво гриму слід дивитися як на справді творчу працю, що має велике значення у створенні повноцінних в ідейному і художньому відношенні сценічних образів. Грим є одним з найважливіших виразних засобів створення художнього образу. Він невід'ємний компонент донесення ідейно-художнього задуму глядацької аудиторії. За допомогою гриму можна грамотно і творчо вирішувати зовнішній малюнок образу, використовуючи при цьому вміння працювати з матеріалами і знаючи основні технології нанесення гриму.

Тема 9. Зачіска як складова в створенні сценічного образу.

Зачіска є важливою складовою сценічного образу, що допомагає розкрити характер персонажа, передати його емоційний стан та відповідність епосі. Література використовує опис зачісок для створення виразного художнього образу, наприклад, довгі хвилясті пасма можуть символізувати романтичність, а строга зачіска – дисципліну та формальність. Зачіска, поряд з костюмом та гримом, створює цілісний образ, який сприймається глядачем і впливає на розуміння персонажа. Як зачіска працює на сцені.

Тема 10. Визначити елементи дії, середовища, оформлення або окремих предметів, які можуть виконувати функцію художнього образу, що розкриває сутність видовища.

Робота режисера-хореографа з танцюючими акторами під час репетиції.

Тема 11. Репетиційна робота з застосуванням всіх опанованих компонентів.

Робота режисера-хореографа з танцюючими акторами під час репетиції.

Тема 12. Практичний показ спортивного видовища.

Тематика практичних занять			
Номер і назва теми дисципліни	Номер і назва теми практичних занять	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
Тема 1. Роль артистизма і сценічності в створенні сценічного образу.	1. Ретельне вивчення основних матеріальних, суспільно-політичних, історичних, географічних і т.п. компонентів драматургічного матеріалу (сценарію, лібретто, мюзикл, спортивне видовище тощо); – вивчення історичних, документальних, іконографічних і тому подібних матеріалів, пов'язаних з темою та змістом майбутнього твору – проведення ідейно-тематичного аналізу та відповідності твору певній жанровій організації.	2	
Тема 2.Робота над створенням сценічного образу.	2. Визначення виражально-розважальних компонентів для розкриття сценічного образу танцюючого актора.	2	
Тема 3.Робота над реалізацією сценічного образу засобами акторської майстерності..	3. Опанування акторсько-пластичними тренінгами. Робота режисера-хореографа з танцюючими акторами під час репетиції.	2	1
Тема 4. Визначити характери персонажів.	4. Опанування акторсько-пластичними тренінгами. Робота режисера-хореографа з танцюючими акторами під час репетиції.	2	1
Тема 5.Визначити зовнішній вигляд персонажів.	5. Робота режисера-хореографа з танцюючими акторами під час репетиції.	2	1

Тема 6. Розподіл ролей танцюючих акторів.	6. Розподіл за характерними ознаками танцюючих акторів відповідних ролей.	2	1
Тема 7. Робота над створенням костюмів.	7. Проаналізувати функції сценічного костюма в формуванні образу.	2	1
Тема 8. Грим як складова в створенні сценічного образу.	8. Проаналізувати сучасні техніки театрального гриму: класичний макіяж — підкреслює виразність обличчя; пластичний грим — додає зморшки, шрами, об'єм; фантазійний грим — створює казкові та символічні образи; спецефекти — імітація ран, трансформацій чи надприродних персонажів.	2	1
Тема 9. Зачіска як складова в створенні сценічного образу.	9. Проаналізувати сучасні техніки сценічних зачісок: - довгі хвилясті пасма, які надають образу витонченості та жіночності; - неординарні зачіски для підкреслення незвичайності персонажа, його бунтарства або його внутрішнього світу; - складні зачіски можуть символізувати статус та багатство. Наприклад, якщо персонаж одягає складну зачіску, що вимагає багато часу для створення, це може свідчити про його високе становище в суспільстві.	2	1

Тема 10. Визначити елементи дії, середовища, оформлення або окремих предметів, які можуть виконувати функцію художнього образу, що розкриває сутність видовища.	10.Робота режисера-хореографа з танцюючими акторами під час репетиції.	4	1
Тема 11. Репетиційна робота з застосуванням всіх опанованих компонентів.	11.Робота режисера-хореографа з танцюючими акторами під час репетиції.	12	3
Тема 12. Практичний показ спортивного видовища.	12.Практичний показ спортивного видовища.	2	1
Всього		36	12

Завдання для самостійної роботи студентів

Номер і назва теми дисципліни	Завдання	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
Тема 1. Роль артистизма і сценічності в створенні сценічного образу.	1.Прочитати в навч. посібн. Зайцева В.П. Режисура естради та масових видовищ розділ III. Основи акторської майстерності на естраді.	3	4
Тема 2. Робота над створенням сценічного образу.	2. Зробити самоаналіз свого сценічного образу.	3	4

Тема 3. Робота над реалізацією сценічного образу засобами акторської майстерності..	3. Самостійне відпрацювання своєї ролі.	3	4
Тема 4. Визначити характери персонажів.	4. Зробити самоаналіз свого персонажу.	4	6
Тема 5. Визначити зовнішній вигляд персонажів.	5. Зробити самоаналіз зовнішнього вигляду свого персонажу.	4	6
Тема 6. Розподіл ролей танцюючих акторів.	6. Зробити самоаналіз своєї ролі.	4	6
Тема 7. Робота над створенням костюмів.	7. Прочитати в навч. посібн.: Шандренко О., Сімонія К. Сценічний костюм в сучасних мистецьких практиках [Текст] / О. Шандренко, К. Сімонія // Деміург: ідеї, технології, перспективи дизайну. — 2018. — Вип. 1. — С. 73–79. Monks A. The actor in costume [Текст] / A. Monks. — Palgrave macmillan, 2010. — 158 р.	3	6

Тема 8. Грим як складова в створенні сценічного образу.	8. Прочитати в навч. посібн.: Медведева В. В. Пошуки характерності в гримі як умова створення цілісного художнього образу. Культура України. 2010. № 31. С. 193–199. Варивончик А. В. Креативні підходи до створення особистого стилю через взаємодію модних елементів костюма, зачіски та гриму. Український мистецький дискурс. 2024. № 5. С. 19 – 30.	3	6
Тема 9. Зачіска як складова в створенні сценічного образу.	9.Прочитати в навч. посібн.: Варивончик А. В. Креативні підходи до створення особистого стилю через взаємодію модних елементів костюма, зачіски та гриму. Український мистецький дискурс. 2024. № 5. С. 19 – 30.	3	6
Тема 10. Визначити елементи дії, середовища, оформлення або окремих предметів, які можуть виконувати функцію художнього образу, що розкриває сутність видовища.	10.Самостійне відпрацювання всього матеріалу який опанували під час репетиції з режисером-хореографом.	4	6
Тема 11. Репетиційна робота з застосуванням всіх опанованих компонентів.	11.Самостійна робота над відпрацюванням всіх опанованих компонентів.	18	18

Тема 12. Практичний показ спортивного видовища.	Тема 12. Практичний показ спортивного видовища.	2	6
Всього		54	78

Очікувані результати навчання з дисципліни: застосування теоретичних знань та практичних умінь, дотичних до втілення різних режисерських задумів, для розв'язання конкретних задач у сфері реалізації постановок спортивних видовищ, в танцювальних видах спорту та організації у відповідній сфері проєктів інноваційного творчого характеру завдяки:

знанням: особливостей режисури як виду мистецтва, її видової та жанрової структури; основ драматургії видовища; особливостей побудови композиції хореографічного твору; засобів творення художнього образу в хореографії; хореографічних, музично-хореографічних, видовищних форм; функцій режисера в організації і проведенні спортивних видовищних форм;

умінням: працювати творчо і самостійно; аналізувати ідейно-тематичний зміст, форму, жанр, видову приналежність хореографічного твору; працювати з музичним матеріалом; застосовувати закони драматургії у власних постановках; складати літературно-драматургічну основу хореографічного твору; створювати і нотувати хореографічний текст та малюнок танцю; співпрацювати з художником, концертмейстером, композитором, диригентом; працювати з виконавцями, проводити різні види репетицій.

Порядок оцінювання результатів навчання з дисципліни

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни формується з урахуванням результатів поточного контролю та заліку.

Протягом семестру здобувач вищої освіти може отримати максимальну кількість балів – 100 як суму балів за результатами поточного контролю на практичних заняттях або в установленому порядку з тем, заняття з яких було пропущено здобувачем вищої освіти. Використовуються такі форми поточного контролю та розподіл балів, які може отримати студент за тему:

Номер і назва теми практичних занять	Засоби оцінювання	Кількість балів за тему
Тема 1. Роль артистизма і сценічності в створенні сценічного образу.	Експрес опитування	8
Тема 2. Робота над створенням сценічного образу.	Експрес опитування	6

	Практичний показ	
Тема 3. Робота над реалізацією сценічного образу засобами акторської майстерності..	Експрес опитування Практичний показ	6
Тема 4. Визначити характери персонажів.	Практичний показ	6
Тема 5. Визначити зовнішній вигляд персонажів.	Практичний показ	6
Тема 6. Розподіл ролей танцюючих акторів.	Практичний показ	6
Тема 7. Робота над створенням костюмів.	Практичний показ	6
Тема 8. Грим як складова в створенні сценічного образу.	Практичний показ	6
Тема 9. Зачіска як складова в створенні сценічного образу.	Практичний показ	6
Тема 10. Визначити елементи дії, середовища, оформлення або окремих предметів, які можуть виконувати функцію художнього образу, що розкриває сутність видовища.	Практичний показ	6
Тема 11. Репетиційна робота з застосуванням всіх опанованих компонентів.	Практичний показ	18
Тема 12. Практичний показ спортивного видовища.	Практичний показ	20
	Всього	100

Підсумкова оцінка з дисципліни складається з суми за поточне та підсумкове оцінювання і не може перевищувати 100 балів.

Науково-педагогічний працівник під час завершення уроку з теми дисципліни знайомить здобувачів вищої освіти з відповідними завданнями для самостійної роботи та темами подальших практичних занять, ознайомлює здобувачів вищої освіти із формами поточного контролю, які будуть застосовуватись, і кількістю балів, які вони можуть отримати. Під час завершення кожного заняття кожному присутньому здобувачу вищої освіти оголошується кількість отриманих ним балів.

Здобувач вищої освіти, який протягом семестру отримав менше 35 балів, до заліку не допускається, і може в установленому порядку пройти повторне вивчення цієї дисципліни.

Залік проводиться у порядку, визначеному у Положенні про організацію освітнього процесу в університеті.

Обладнання, інструментарій, програмне забезпечення, необхідні для викладання навчальної дисципліни

Танцювальні зали обладнані станками, килимки та інше допоміжне приладдя, мультимедійне та аудіовізуальне устаткування, доступ до мережі Інтернет.

Рекомендовані джерела інформації:

Література:

1. Акторська майстерність корифеїв : зб. статей / упоряд.: І. О. Волошин. К. : Мистецтво, 1973. 184 с.
2. Барнич М. М. Майстерність актора. Техніка «обману» : навч. посібник, видання 2-ге, виправлене та доповнене. К. : Ліра-К, 2016. 304 с.
3. Вейнберг Р.С., Гоулд Д., Психологія спорту. К.: Олімпійська література – 2001.
4. Вовкун В.В. Мистецтво режисури масових видовищ: підручник. Київ: НАКККиМ, 2015. 356 с.
5. Грицан А. В. Виховання режисера: психофізичний та інтелектуальний тренінг : навч. посібник для студ. вищих навч. закл. К. : Техніка, 2005. 128 с.
6. Горбов А.С. Режисура видовищно-театралізованих заходів. Фастів: Поліфаст, 2004.
7. Гузик В.П., Кудрявцева Н.Б. Комплексний психофізичний тренінг: метод. посібник. Київ: ДАКККиМ, 2005.
8. Зайцев В. П. Майстерність артиста і ведучого : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. К. : НАКККиМ, 2016. 233 с.
9. Зайцев В.П. Режисура естради та масових видовищ : навч. посіб. (2-е вид.). Київ: ДАКОР, 2006. 252 с.
10. Обертинська А.П. Основи режисури масових вистав і свят : навч. посіб. Київ : ДАКККиМ, 2002. 87 с.
11. Станіславська К.І. Мистецько-видовищні форми сучасної культури. Київ: НАКККиМ, 2012. 320 с.
12. Шандренко О., Сімонія К. Сценічний костюм в сучасних мистецьких практиках [Текст] / О. Шандренко, К. Сімонія // Деміург: ідеї, технології, перспективи дизайну. — 2018. — Вип. 1. — С. 73–79.
13. Monks A. The actor in costume [Текст] / A. Monks. — Palgrave macmillan, 2010. — 158 p.
14. Лагутенко О. Найризикованіші експерименти у пошуку нової образності [Текст] / О. Лагутенко // Український театральний костюм XX–XXI

- століть. Ескізи : упоряд. О. Ковальчук, Л. Волошина, Т. Руденко, Б. Поліщук. — Львів ; Київ ; Харків : ГО «Галерея сценографії» ; Музей театрального, музичного та кіномистецтва України ; Видавець Олександр Савчук, 2021. — 128 с.
15. Момчилова А. Грим у модних інноваціях. *Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences*. 2019. Vol. VII (34). Is. 205. P. 15–17. 105.
 16. Момчилова А. Колір як образотворчий засіб гриму. *Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку*. 2018. Вип. 28. С. 294–299.
 17. Медведєва В. В. Пошуки характерності в гримі як умова створення цілісного художнього образу. *Культура України*. 2010. № 31. С. 193–199.
 18. Гриценко О. Сценічний грим. Київ : КМАЕЦМ, 2022. 28 с.
 19. Лубянська С. П. Дизайн зачіски : навч. посібник для професійної підготовки студентів у вищих навчальних закладах мистецького профілю / С. П. Лубянська. — К. : Кондор, 2010. — 216 с.
 20. Аркуша А. О. Використання постижних виробів у сучасних зачісках. *Соціальна та життєва практика в структурі професійної підготовки: теорія і практика : зб. тез Всеукр. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 17 трав. 2018 р. Запоріжжя : Вид-во Хортицької нац. академії, 2018. С. 165–166.*
 21. Варивончик А. В. Креативні підходи до створення особистого стилю через взаємодію модних елементів костюма, зачіски та гриму. *Український мистецький дискурс*. 2024. № 5. С. 19 – 30.